

Συλλογή της Νομολογίας

Υπόθεση C-87/22

ΤΤ
κατά
ΑΚ

(αίτηση του Landesgericht Korneuburg για την έκδοση προδικαστικής απόφασης)

Απόφαση του Δικαστηρίου (τέταρτο τμήμα) της 13ης Ιουλίου 2023

«Προδικαστική παραπομπή – Διεθνής δικαιοδοσία σε διαφορές γονικής μέριμνας – Κανονισμός (ΕΕ) 2201/2003 – Άρθρα 10 και 15 – Παραπομπή σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους που είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση – Προϋποθέσεις – Δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί μετακινήθηκε παράνομα – Σύμβαση της Χάγης του 1980 – Υπέρτερο συμφέρον του παιδιού»

1. Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας – Κανονισμός 2201/2003 – Διεθνής δικαιοδοσία σε θέματα γονικής μέριμνας – Παραπομπή σε δικαστήριο που είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση – Πεδίο εφαρμογής – Παραπομπή σε περίπτωση απαγωγής παιδιού – Παραπομπή από το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει του άρθρου 10 του εν λόγω κανονισμού σε δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί μετακινήθηκε παράνομα – Εμπίπτει (Κανονισμός 2201/2003 του Συμβουλίου, άρθρα 10 και 15 § 1, στοιχείο β')

(βλ. σκέψεις 40-43, 45-51, 55, διατακτ. 1)

2. Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας – Κανονισμός 2201/2003 – Διεθνής δικαιοδοσία σε θέματα γονικής μέριμνας – Παραπομπή σε δικαστήριο που είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση – Προϋποθέσεις – Αίτηση επιστροφής, στηριζόμενη στη Σύμβαση της Χάγης του 1980, επί της οποίας δεν έχει εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση (Κανονισμός 2201/2003 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 1, στοιχείο β')

(βλ. σκέψεις 57-59, διατακτ. 2)

3. Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας – Κανονισμός 2201/2003 – Διεθνής δικαιοδοσία σε θέματα γονικής μέριμνας – Παραπομπή σε δικαστήριο που είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση – Έννοια του δικαστηρίου που είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα – Κριτήρια εκτιμήσεως – Πραγματική και συγκεκριμένη προστιθέμενη αξία της

παραπομπής για την έκδοση απόφασης σχετικής με το παιδί – Κίνδυνος να στερηθεί ο γονέας που ζητεί την επιστροφή του παιδιού τη δυνατότητα να προβάλλει αποτελεσματικά τα επιχειρήματά του – Λήψη επειγόντων προσωρινών μέτρων από το δικαστήριο που είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση – Παρέλευση της προθεσμίας των έξι εβδομάδων μετά την υποβολή αιτήσεως επιστροφής στηριζόμενης στη Σύμβαση της Χάγης του 1980 και ουσιώδης καθυστέρηση έκδοσης αποφάσεως επί της εν λόγω αιτήσεως (Κανονισμός 2201/2003 του Συμβουλίου, άρθρο 15)

(βλ. σκέψεις 63, 64, 66-69)

Σύνοψη

Ο ΤΤ και η ΑΚ, Σλοβάκοι υπήκοοι, είναι γονείς των V και M, τέκνων γεννηθέντων στη Σλοβακία το 2012. Το 2014, η οικογένεια εγκαταστάθηκε στην Αυστρία. Οι ΤΤ και ΑΚ χώρισαν το 2020 και η ΑΚ πήρε τα παιδιά για να ζήσουν μαζί της στη Σλοβακία, χωρίς τη συγκατάθεση του ΤΤ. Κατόπιν τούτου, ο ΤΤ υπέβαλε ενώπιον σλοβακικού δικαστηρίου αίτηση επιστροφής των παιδιών δυνάμει της Σύμβασης της Χάγης του 1980¹. Παράλληλα, υπέβαλε αίτηση ενώπιον αυστριακού δικαστηρίου ζητώντας να του ανατεθεί η αποκλειστική επιμέλεια αμφότερων των παιδιών. Η ΑΚ κατέθεσε ενώπιον του ίδιου δικαστηρίου αίτηση με την οποία του ζήτησε να καλέσει σλοβακικό δικαστήριο να κρίνει ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία όσον αφορά το δικαίωμα επιμέλειας των τέκνων, σύμφωνα με τον κανονισμό 2201/2003^{2, 3}, ισχυριζόμενη ότι τα σλοβακικά δικαστήρια ήταν καταλληλότερα να εκδικάσουν το ζήτημα της γονικής μέριμνας αμφότερων των παιδιών.

Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν η διεθνής δικαιοδοσία ως προς την εκδίκαση της υπόθεσης σχετικά με την επιμέλεια του παιδιού μπορεί να μεταβιβαστεί, δυνάμει του κανονισμού 2201/2003⁴, σε δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί έχει αποκτήσει τη συνήθη διαμονή του μετά από παράνομη μετακίνηση και αν οι προϋποθέσεις που διέπουν μια τέτοια μεταβίβαση έχουν εξαντλητικό χαρακτήρα.

Επιληφθέν αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως του ως άνω δικαστηρίου, το Δικαστήριο παρέχει διευκρινίσεις σχετικά με τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες το δικαστήριο κράτους μέλους που έχει διεθνή δικαιοδοσία να εκδικάσει επί της ουσίας υπόθεση γονικής μέριμνας βάσει του άρθρου 10 του κανονισμού αυτού δύναται, κατ' εξαίρεση, να παραπέμψει την υπόθεση, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 15, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού, σε δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί μετακινήθηκε παράνομα από τον έναν γονέα.

¹ Σύμβαση για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών, η οποία συνήφθη στη Χάγη στις 25 Οκτωβρίου 1980.

² Κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1347/2000 (ΕΕ 2003, L 338, σ. 1). Το άρθρο 15 του κανονισμού 2201/2003 προβλέπει ότι, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, το δικαστήριο κράτους μέλους που έχει διεθνή δικαιοδοσία να εκδικάσει υπόθεση γονικής μέριμνας δύναται να παραπέμψει την υπόθεση ή μέρος της υπόθεσης σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους με το οποίο το παιδί έχει ιδιαίτερη σχέση, εφόσον το τελευταίο δικαστήριο είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση και εφόσον αυτό εξυπηρετεί το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού.

³ Ιδίως στο άρθρο 15, παράγραφος 1, στοιχείο β', παράγραφος 2, στοιχείο α', και παράγραφος 5, του κανονισμού αυτού.

⁴ Κατά το άρθρο 15, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

Οι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας σε διαφορές γονικής μέριμνας που περιέχονται στον κανονισμό 2201/2003 θεσπίστηκαν με σκοπό να ανταποκρίνονται στο υπέρτερο συμφέρον του παιδιού και, για τον λόγο αυτόν, προκρίνουν το κριτήριο της εγγύτητας. Συνακόλουθα, θεσπίζεται γενικός κανόνας διεθνούς δικαιοδοσίας⁵ υπέρ των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο το τέκνο έχει τη συνήθη διαμονή του κατά τον χρόνο ασκήσεως του ενδίκου βοηθήματος. Ωστόσο, ο κανόνας αυτός δεν θίγει⁶, μεταξύ άλλων, τις διατάξεις του άρθρου 10 του κανονισμού, το οποίο απονέμει διεθνή δικαιοδοσία στα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του. Η διάταξη αυτή, η οποία υλοποιεί έναν από τους σκοπούς του κανονισμού που συνίσταται στην αποτροπή της παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης τέκνων μεταξύ κρατών μελών, σκοπεί στο να εξουδετερώσει το αποτέλεσμα που θα επέφερε η εφαρμογή του κανόνα γενικής δικαιοδοσίας, σε περίπτωση παράνομης μετακίνησης του τέκνου, ήτοι τη μεταβίβαση της διεθνούς δικαιοδοσίας στο κράτος μέλος στο οποίο το τέκνο απέκτησε νέα συνήθη διαμονή κατόπιν της παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησής του.

Εξάλλου, το άρθρο 15 του κανονισμού 2201/2003 προβλέπει μηχανισμό συνεργασίας βάσει του οποίου το δικαστήριο κράτους μέλους που έχει διεθνή δικαιοδοσία να εκδικάσει την υπόθεση δύναται να παραπέμψει κατ' εξαίρεση την υπόθεση σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, υπό την προϋπόθεση ότι το τελευταίο δικαστήριο θα κρίνει ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία εντός προθεσμίας έξι εβδομάδων. Η δυνατότητα να γίνει χρήση της παραπομπής υφίσταται επίσης υπέρ δικαστηρίου του οποίου η διεθνής δικαιοδοσία θεμελιώνεται στο άρθρο 10 του κανονισμού 2201/2003, και δεν αποκλείεται η παραπομπή σε δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί μετακινήθηκε παράνομα από τον έναν γονέα. Πράγματι, το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού, που συνιστά έναν από τους σκοπούς που επιδιώκει ο κανονισμός 2201/2003, συνιστά παράμετρο πρωταρχικής σημασίας, και η επίμαχη παραπομπή πρέπει να το εξυπηρετεί. Επομένως, δεν αντιβαίνει στους σκοπούς που επιδιώκει ο κανονισμός 2201/2003 το να διαθέτει το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία σε διαφορές γονικής μέριμνας βάσει του άρθρου 10 του κανονισμού αυτού τη δυνατότητα να παραπέμψει την υπόθεση της οποίας έχει επιληφθεί σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους στο οποίο το παιδί μετακινήθηκε παράνομα από τον έναν γονέα.

Εντούτοις, παραπομπή χωρεί μόνον εφόσον πληρούνται σωρευτικώς και εξαντλητικώς τρεις προϋποθέσεις⁷, δηλαδή εφόσον υφίσταται «ιδιαιτέρη σχέση» μεταξύ του παιδιού και ενός άλλου κράτους μέλους, το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία να εκδικάσει επί της ουσίας μια υπόθεση εκτιμά ότι δικαστήριο του εν λόγω άλλου κράτους μέλους είναι «σε θέση να κρίνει καλύτερα» την υπόθεση και η παραπομπή εξυπηρετεί το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού, υπό την έννοια ότι δεν συντρέχει κίνδυνος να έχει η εν λόγω παραπομπή επιζήμιες συνέπειες για την κατάσταση του παιδιού. Η ύπαρξη αιτήσεως επιστροφής στηριζόμενης στη Σύμβαση της Χάγης του 1980, επί της οποίας δεν έχει εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση στο κράτος μέλος στο οποίο το παιδί μετακινήθηκε παράνομα από τον έναν γονέα, δεν πρέπει να εμποδίζει την επίμαχη παραπομπή, αλλά το γεγονός αυτό πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την εξέταση του κατά πόσον πληρούνται οι απαιτούμενες προϋποθέσεις προκειμένου να λάβει χώρα η παραπομπή.

⁵ Σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού.

⁶ Σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού.

⁷ Οι οποίες απαριθμούνται εξαντλητικώς στο άρθρο 15, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003.

Συναφώς, πρώτον, το γεγονός ότι το παιδί έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους αποτελεί ένα από τα κριτήρια με βάση τα οποία μπορεί να γίνει δεκτό ότι διατηρεί «ιδιαιτέρη σχέση» με το κράτος μέλος αυτό.

Δεύτερον, όσον αφορά την προϋπόθεση κατά την οποία το δικαστήριο στο οποίο εξετάζεται να παραπεμφθεί η υπόθεση πρέπει να είναι «σε θέση να κρίνει καλύτερα» την υπόθεση, το έχον διεθνή δικαιοδοσία δικαστήριο πρέπει να λάβει υπόψη πλείονα στοιχεία. Κατ' αρχάς, η παραπομπή θα πρέπει να έχει πραγματική και συγκεκριμένη προστιθέμενη αξία για την έκδοση απόφασης σχετικής με το παιδί, συγκριτικά με την περίπτωση όπου η υπόθεση θα παρέμενε ενώπιον του έχοντος διεθνή δικαιοδοσία δικαστηρίου. Τούτο συμβαίνει, μεταξύ άλλων, όταν το δικαστήριο στο οποίο εξετάζεται να παραπεμφθεί η υπόθεση έχει λάβει, κατόπιν αιτήσεως των διαδίκων της κύριας δίκης και δυνάμει των εφαρμοστέων δικονομικών κανόνων, ένα σύνολο επειγόντων προσωρινών μέτρων στηριζόμενων, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 20 του κανονισμού 2201/2003. Εν συνεχεία, η παραπομπή αυτή δεν πρέπει να ενέχει προδήλως τον κίνδυνο να στερηθεί ο γονέας που ζητεί την επιστροφή του παιδιού τη δυνατότητα να προβάλει αποτελεσματικά τα επιχειρήματά του ενώπιον του δικαστηρίου στο οποίο εξετάζεται να παραπεμφθεί η υπόθεση. Τέλος, όταν έχει υποβληθεί ενώπιον των αρμόδιων αρχών του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί μετακινήθηκε παράνομα αίτηση επιστροφής στηριζόμενη στη Σύμβαση της Χάγης του 1980, κανένα δικαστήριο του κράτους μέλους αυτού δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι «σε θέση να κρίνει καλύτερα» την υπόθεση πριν από την παρέλευση της προθεσμίας των έξι εβδομάδων που προβλέπεται για τη λήψη αποφάσεως επί της αιτήσεως επιστροφής του παιδιού⁸. Επιπλέον, η ουσιώδης καθυστέρηση των δικαστηρίων του εν λόγω κράτους μέλους να αποφανθούν επί της εν λόγω αιτήσεως μπορεί να αποτελέσει στοιχείο που συνηγορεί κατά της διαπίστωσης ότι τα δικαστήρια αυτά είναι σε θέση να κρίνουν καλύτερα επί της ουσίας όσον αφορά το δικαίωμα επιμέλειας. Συγκεκριμένα, αφού ενημερωθούν για την παράνομη μετακίνηση παιδιού, τα δικαστήρια του συμβαλλόμενου κράτους στο οποίο μετακινήθηκε το παιδί δεν μπορούν να αποφανθούν επί της ουσίας όσον αφορά το δικαίωμα επιμέλειας μέχρις ότου διαπιστωθεί, μεταξύ άλλων, ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις για τυχόν επιστροφή του παιδιού⁹.

Τρίτον, όσον αφορά τη σχετική με το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού προϋπόθεση, στο πλαίσιο της οποίας δεν μπορεί να μη ληφθεί υπόψη η προσωρινή αδυναμία των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί μετακινήθηκε παράνομα από τον έναν γονέα να εκδώσουν απόφαση επί της ουσίας όσον αφορά το δικαίωμα επιμέλειας, σύμφωνα με το συμφέρον αυτό, προτού το επιληφθέν της αιτήσεως επιστροφής του παιδιού δικαστήριο του κράτους μέλους αυτού αποφανθεί, τουλάχιστον, επί της αιτήσεως αυτής.

⁸ Η οποία προβλέπεται στο άρθρο 11 της Σύμβασης της Χάγης του 1980 και στο άρθρο 11 του κανονισμού 2201/2003.

⁹ Άρθρο 16 της Σύμβασης της Χάγης του 1980.